

Чехословакия

Становлення Чехословащини

- Чеські землі належали Австрійській частині Австро-Угорщини і були однією з найбільш розвинених, в тому числі в індустріальному плані, частин імперії. Словаччина належала Угорській короні і була в основному аграрної територією.

*Території Чехословащини
станом на 1914р.*

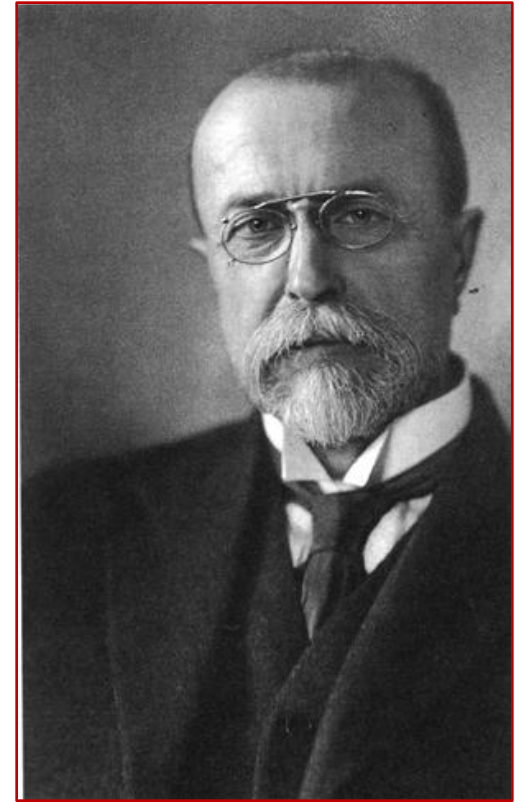

- Після початку I світової війни все більш популярною ставала концепція утворення незалежної Чехословацької держави.
- 30 травня 1918 року у м. Піттсбург (США) між чеськими і словацькими політичними організаціями була укладена угода, що заклала основи майбутнього устрою Чехословацької держави, в якій словаки мали отримати автономію.

- 17 жовтня 1918 року було проголошено маніфест імператора Карла про реорганізацію габсбургської монархії в союзну державу.
- Маніфест також передбачав створення національних рад. Цей крок Австро-Угорщини був зумовлений прагненням будь-якою ціною зберегти імперію, що доживала останні дні.

- Таким чином, празький Національний комітет перетворився в Національну раду, яка 28 жовтня 1918 року проголосила незалежність Чехословаччини .
- 14 листопада 1918 року Національні збори обрали першим президентом республіки Томаша Масарика

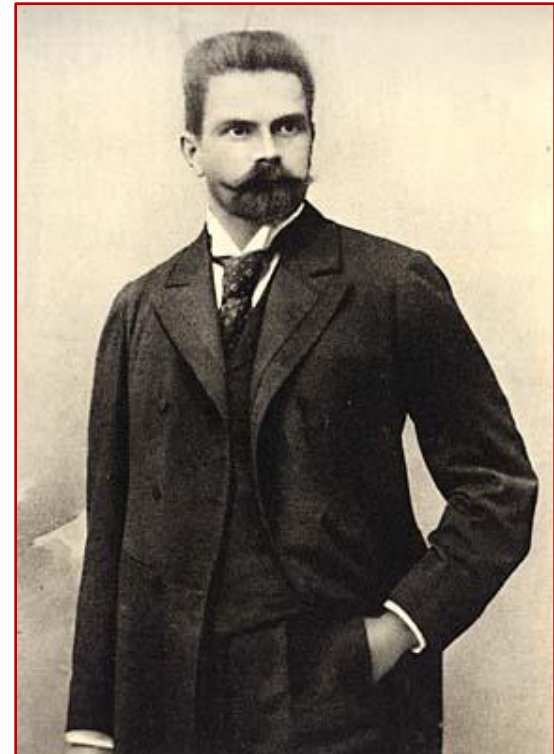

Томаш Масарик

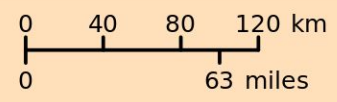
- Уряд очолив голова празького Національного комітету, лідер Національно-демократичної партії К.Крамарж.

*Карел
Крамарж*

Czechoslovakia - 1930
Linguistic Map

Конституція 1920р.

- 20 лютого 1920 р. Національні збори проголосували за прийняття конституції Чехословаччини.
- Основний закон проголошував демократію і гарантував демократичні права і свободи. Вибірчі права отримували всі громадяни, які досягли 21 року. Президент разом з урядом він здійснював виконавчу владу, мав право на звільнення міністрів, розпуск парламенту. Законодавча влада зосереджувалася в руках Національних зборів.

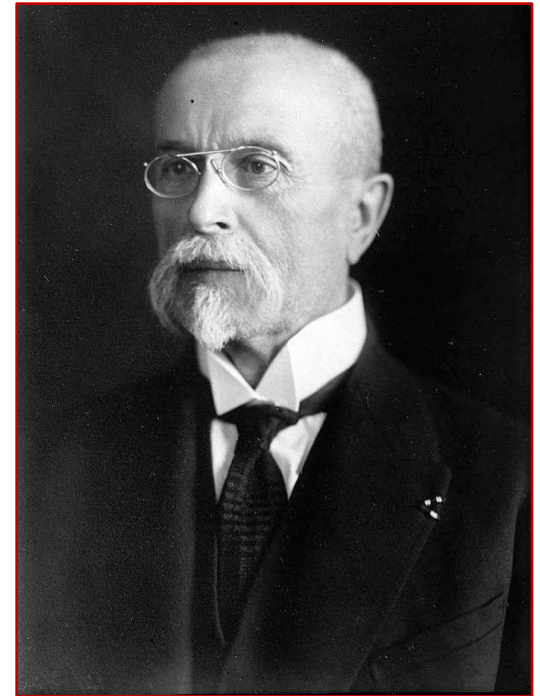

- *Населення Закарпатської України не отримало очікуваної автономії.*

Томаш Масарик

- З 1918 по 1935 р. президентом Чехословацької Республіки був Т. Масарик.
- «Демократія — це терпима нерівність, нерівність якнайменша, яка постійно зменшується».
- Усе життя виступав проти мертвонароджених схем, що спрямовані на обмеження свободи і демократії.

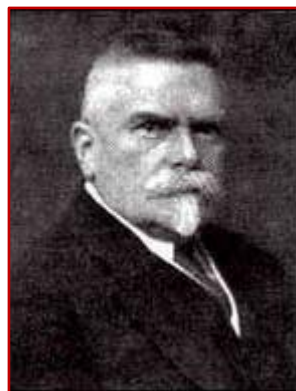
- Стає депутатом парламенту від «младочехів», але згодом (1900 р.) засновує *Прогресивну партію* («реалістів»), яка в той час ставила за мету запровадження загального виборчого права, *рівноправність* для всіх народів імперії Габсбургів, послаблення централізму Відня.
- Хоча Масарик аж до 1914 р. був лише єдиним депутатом від цієї партії в імперському парламенті, її ідеї здобували дедалі більшу підтримку в чеському суспільстві.

- Перша світова війна, нагнітання шовіністичної та мілітаристської істерії в Австро-Угорщині й репресії щодо чехів змусили Масарика переглянути свої політичні плани.
- В грудні 1914 р. він виїздить на лікування до Італії, але назад уже не повертається.
- Його оголошують зрадником батьківщини і заочно засуджують до смертної кари

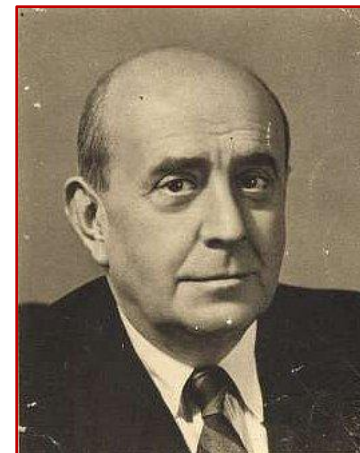
- За кордоном Масарик починає активну кампанію агітації урядів держав Антанти за створення незалежної чеської держави. Йому в цьому допомагають чеські діаспори в Росії, Франції, Англії, США і велика група однодумців — Е. Бенеш, К. Крамарж, Й. Шейнер, Ян Масарик (син).

Едвард Бенеш

*Карел
Крамарж*

Ян Масарик

- За короткий час їм вдається зламати атмосферу байдужості щодо чеського питання, яка панувала на Заході.
- Водночас йде активна робота по формуванню чеських військових частин у складі французької, англійської та російської армій.
- За 4 роки (1914 — 1918) Масарику вдалося консолідувати навколо ідеї власної державності всі чеські політичні сили в еміграції.
- Коли Габсбурзька монархія розвалилась 14 листопада 1918 р., Масарика було одноголосно обрано Президентом незалежної чехословацької держави.

“Судетська проблема”

- Після приходу до влади в Німеччині націонал-соціалістів з їхнім гаслом об'єднання у кордонах Райху всіх німців, Чехо-Словацьчина стала одним із першочергових об'єктів гітлерівської агресії.
- Гітлер припинив ведення будь-яких переговорів із Прагою та розгорнув у німецькій пресі шалену античехословацьку пропаганду.

- Приводом до таких дій стало питання про громадян ЧСР німецької національності, які жили в Судетській області. За переписом 1930 р. у країні було 3 231 тис. німців, з яких у Судетах - 3070 тис.

- Нацисти планували зруйнувати Чехословацьку державу Судетсько-німецькою партією, яку очолював Конрад Генлейн.
- У жовтні 1933 р. К. Генляйн у листі А. Гітлеру писав, що його партія «ні про що так не мріє, як про включення судето-німецької території до складу Рейху».

- 1935 р. у Німеччині стали створюватися спеціальні ударні роти з судетських емігрантів для здійснення диверсій у Чехословаччині.
- У травні 1938 р. у німецько-чехословацьких відносинах настала криза: поблизу чехословацьких кордонів було зосереджено до 200 тис. німецьких військ, але чехи і словаки виявили готовність воювати.

- Це стало черговим приводом для активізації античехословацької пропаганди у Німеччині. Погрози у бік Праги стали постійними.
- 28 вересня А. Гітлер наказав привести війська у бойову готовність.
- Того ж дня британський прем'єр Н. Чемберлен заявив: «Ситуація загострилася до краю. Єдиний спосіб уникнути війни - передати Німеччині Судетську область».

*Чемберлен та Гітлер
в Мюнхені*

- У середині вересня на території Німеччини відбулася зустріч Н. Чемберлена з А. Гітлером. Менш ніж за три години Н. Чемберлен без узгодження з чехословацькими союзниками погодився на *передання Німеччині Судетської області* й ліквідацію договорів Чехословаччини про взаємодопомогу з іншими країнами.
- Остаточну долю Чехо-Словаччини було вирішено в ніч з 29 на 30 вересня 1938 р. в Мюнхені.

Національні питання

- Певне місце у внутрішній політиці чехословацького уряду займала українська проблема, зокрема його ставлення щодо етнічних українців Закарпаття (400 тис. чол.) і політичних емігрантів (20 тис. чол.).
- Чехословацький уряд підтримував насамперед демократичні течії в середовищі еміграції.

- З допомогою урядових і громадських кіл Чехословаччини в 1920-30-ті роки в республіці були створені й успішно діяли десятки українських наукових установ, навчальних закладів, організацій, об'єднань, зокрема Український громадський комітет (1921-25), Український комітет у ЧСР, Чесько-український комітет допомоги українським і білоруським студентам, а також

Український Вільний університет

Український високий педагогічний інститут ім. Драгоманова

Українська господарська академія у Подєбрадах

*Музей визвольної
боротьби України в
Празі*

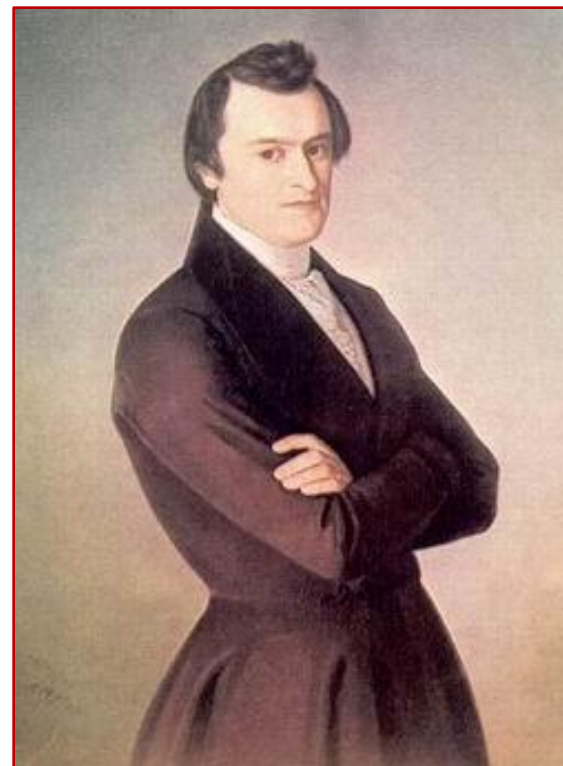
Центральний союз українського студентства

- *Позиція Масарика щодо України вкрай суперечлива.*
- Він матеріально підтримував українську еміграцію та її друковані видання (часопис «Нова Україна» тощо).
- Розраховував на те, що кадри української інтелігенції стануть в нагоді, коли більшовицька влада себе вичерпає і мова зайде про українську державу.
- Суперечлива поведінка Масарика на початку 1918 р. під час першої більшовицької навали на Україну і видання IV універсалу УНР про проголошення незалежної української держави.

- *Після видання IV універсалу Масарик сказав: «Ми визнали Україну, коли вона III Універсалом проголосила себе державою, але в рамках федеративної Росії. Це ми могли прийняти, виходячи з чеської і слов'янської ситуації... Ми визнали Україну як частину Росії і думали, що Україна ще буде воювати. Але в IV Універсалі зазначено, що війни не буде, що буде мир, і зокрема, з Австро-Угорщиною... Особисто я не можу визнати самостійну Україну поза рамками Росії як правове і політичне утворення. Це дуже суперечить моїй думці. Розбивати Росію, на мій погляд, — це просто працювати на Пруссію».*

- Однак з кінця 1920 до початку 1930 років політика чехословацького уряду щодо української еміграції почала зазнавати істотних змін.
- Ряд українських організацій та установ втратив урядову підтримку, чимало з них було розпущено. Одна з головних причин цього - посилення самостійницьких течій в українському суспільному середовищі, насамперед на території Закарпаття, що розцінювалося урядовими чиновниками як загроза територіальній цілісності Чехословацької республіки.
- Проте до 1945 Чехословаччина продовжувала залишатися найактивнішим осередком української еміграції.

- Після парламентських і президентських виборів 1935 загострилося національне питання в республіці. У березні 1938 уряд М.Годжі запропонував проект його вирішення.

Михал Годжі

- У липні 1938 проект був схвалений під назвою «Національні положення». Документ містив статті про рівноправність громадян без огляду на їхню національність у всіх сферах суспільно-політичного, економічного і культурного життя.